

डलहौसी के मुयात

(3)

(Reforms of Dalhousie)

सम्राट डलहौसी का 1848 ए. डे. से 1856 ए. डे. तक का सामन्त-वाल ब्रह्म उमरी सामन्तवाद की नीती लक्ष्मीनीं धरि रही युरात के अरुणी मुयात लुणी ही युरिंय है। उमरे उगुत हिर अंगरेजी सामन्त का हिरात रक हे ताल-ताल केरं हे तैडर अडे उडिर हिराम लुणी मॉउदयपुष्ट मुयात ही रीडे। हिर युरात आधुनिक उगुत है तीं गेपी। उरु हे मधरां हिर, "सम्राट डलहौसी के सम्राट हिराती हे अहंत उगुत है अंग-रुड हे उरुत उगुत हिर धरु हिरा।" डलहौसी हे मुयात ही मउ उं मॉउदयपुष्ट हिरामता सामन्त-युधय का रंरुगुष्ट मी। उमरे मुयात का मधेय हिरक हिर युरात है:-

(3)

रेल, उगुत अडे उर

(Railway, Telegraph and Post)

(i)

रेल

(Railway):-

डलहौसी ने उगुत की रेल, उरु अडे उर का पिडा बिगु नांरु है। उमरे सामन्त-वाल हिर जी उगुत हिर यजिनी हार के गंडीकां मखापड उरीकां। 1853 ए. डे. हिर उमरे आपुष्ट युरिंय 'रेलवे मिन्टर' उरुकां बीडा, हिर हिर मारे उगुत हिर केरं का हिरात रक ही लैरुता हिरु गरी। मउ उं यजिनी रेलवे लुणी 1853 ए. डे. हिर धीधरी उं थाना उर धरापी गरी। 1854 ए. डे. हिर रलरुता उं गरीगीर उर ही रेलवे लुणी का लिरुमाह उरुकां।

1856 ए. डे. उर उगुत हे हँव-हँव उगां हिर धरुत मारीकां रेलवे लुणीकां मखापड उं उरीकां मरु। डलहौसी उरुकां उरुकां रीडी गरी लैरुता अरुकां जी उमरे यिंके ही केरं का हिरात रक उरुकां।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੋਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਮਾਮਗਾਦਾਰੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮੇਰਾਂ
ਨਿਰਮਾਣ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਖਿਠਿਕਾ ਮਾਮਗਾਦਾਰੀ ਵਿਚ
ਮਾਮਲਾ ਰੀਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਗਾਹ ਤੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਮਾਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਰਹੀ
ਗਈ ਸੀ।

ਭਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਲਾਭ ਤੇ ਹੈ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਮਾਮਲਾ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਰਹੀ ਸੀ
ਤੇ ਗਈ।

(ii) ਡਾਠ (Telegraph):- ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਾ - ਨਾਲ ਵਿਚ ਕਮੇਰਾਂ
ਡਾਠ ਵਿਚ ਮਾਮਲਾ ਦੀ ਮਾਮਲਾ ਰੀਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਠ ਦੀ ਮਾਮਲਾ
- ਨਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਕਮੇਰਾਂ ਦੀ ਮਾਮਲਾ
ਕੋਈ ਡਾਠ ਨਾਲ ਮੀਲ ਦੀ ਮਾਮਲਾ ਤੇ ਡਾਠ ਮਾਮਲਾ ਕਰ
ਨਿਰਮਾਣ ਗਈ ਨਾਲ ਕਮੇਰਾਂ ਨੂੰ ਡਾਠ ਨਾਲ, ਕਮੇਰਾਂ
ਨੂੰ ਮਾਮਲਾ ਨਾਲ ਕਮੇਰਾਂ ਤੇ ਡਾਠ ਨਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਦੂਜੇ
ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਡਾਠ - ਵਿਚ ਮਾਮਲਾ ਤੇ ਡਾਠ
ਨਾਲ ਮਾਮਲਾ - ਨਾਲ ਨੂੰ ਡਾਠ - ਡਾਠ ਦੇ ਮਾਮਲਾ ਤੇ ਡਾਠ ਨਾਲ
ਨਾਲ ਮਾਮਲਾ ਡਾਠ ਤੇ ਡਾਠ ਨੂੰ, ਨਿਰਮਾਣ ਨਾਲ ਡਾਠ ਨੂੰ
ਕਮੇਰਾਂ ਡਾਠ ਵਿਚ ਮਾਮਲਾ ਮਿਲੀ।

(iii) ਡਾਠ (Post):- ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਠ ਵਿਚ ਕਮੇਰਾਂ ਡਾਠ - ਵਿਚ ਮਾਮਲਾ
ਮਾਮਲਾ ਕਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਨੂੰ ਡਾਠ ਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਡਾਠ ਡਾਠ -
ਵਿਚ ਮਾਮਲਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਾਮਲਾ ਡਾਠ ਵਿਚ ਡਾਠ ਦੀ ਮਾਮਲਾ
ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੀ, ਡਾਠ ਨੂੰ ਕਮੇਰਾਂ ਨਿਰਮਾਣ
ਰੀਤ ਨਾਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਾਠ ਵਿਚ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚ ਮਾਮਲਾ ਕਰ
ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਾ ਦਾ ਵਿਚ ਕਮੇਰਾਂ ਨਿਰਮਾਣ ਰੀਤ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਰਾਂ
- ਨਾਲ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲਾ ਤੇ 1854 ਦੀ ਵਿਚ ਕਮੇਰਾਂ ਡਾਠ
ਵਿਚ ਮਾਮਲਾ ਰੀਤ ਗਈ।

(क) प्रशासनिक सुधार (Administrative Reforms)

1. **घेगास दिस सैदरीकैट - गदरुत री किजुरडी (Appointment of Lt. Governor for Bengal):** - उलवेनी रे मामत राक दिस कंगरेनी मामगर दिसस रे गिळा कडे गदरुत - नरुस लही मरे उरुड रे मामत - यूधेय रा किरीषर ररुत कडे ररुत री घेगास रा गर - यूधेय ररुत कडे रे गिळा। दिस लही 1853 री रे कौरट कुरुमर घेगास रे मामत यूधेय लही दिस कसंग सैदरीकैट - गदरुत री किजुरडी रीडी गली। दिस तस गदरुत - नरुस मरे उरुड रे मामत - यूधेय दस रीगी उरुं यिळा रे मरिळा।

2. **नदें युपड रीडी गदरे यूरेमं रा दिसेस मामत - यूधेय Regulation System in New Territories):** - उलवेनी रे घरुड मरीकं रेमी गिळामडं रे कंगरेनी मामगर दिस मिसादिसा। दिसं नदें युपड रीडी गदरे यूरेमं दिस उमेरे दिसेस प्रशासनिक दिसमसा मसापड रीडी, सिमं 'तस - उगुसैरुत सिमरुत' रिसा रंरुत रे। दिस दिसमसा कुरुमर उमेरे दिसं मरे यूरेमं रे रंरुगी मरुत रे रैरुकेल दिस रंरुकेल। उर दिस नदें युंउ दिस दिस रसिमरुत कसद मंरु रसिमरुत री किजुरडी रीडी गली, सिरुत कसपरे रेमं लही मिया गदरुत - नरुस कडे उमेरी रंरुकेल मरुमरे सिमरुत रुरा मी। यंरुघ दिस उरुत मंरुगं रे प्रशासनिक घेरुड री मसापक रीडी गली, सिमरे 1849 री उे 1853 री उर रेम रीडा। 1853 री दिस तस कसंग रे यंरुघ रा रीरु रसिमरुत किजुरड ररु रीरु गिळा।

3. खांडों की आमत-युद्धय मैदीयी हागमिब रिपोर्ट (Annual Administrative Reports from Provinces):-
 उल्टेरी के खांडर मन्बरागं हूँ एिउ ग्रम रिंड रि उउ गग माल कापट्टे-कापट्टे खांडा रे आमत-युद्धय रे मैदीयी एिउ रेरेगी मन्बरागं हूँ रिपोर्ट बैसह । ऐकुं के कापट्टे रिपोर्ट एिउ एिमैम रूप एिउ लेगं एी उलाएी लएी रेडे गऐ रेमां ए उलैव रगन ऐरा मी ।

4. मिमहा हूँ गगमीन्मां एी गगयाकी घण्टिहा (Simla - the Summer Capital):-
 उल्टेरी के आमत-बल एिउ यँडम हूँ कंगरेरी मगमगन एा घण्ट उिमउग उँएिमा मी । एिम लएी ऐमहे मिमहा हूँ गगमीन्मां एी गगयाकी घण्टा रिंडा ।

5. उँडीन्मां युमामकिर हैरगीन्मां लएी यूधिन्मा एी एिदमखा (System of Competitive Examinations for High Administrative Posts):-
 एी-रे कौरट एिउ एिउ रिउ गिन्मा रि उाउडी मगमहा ¹⁸⁵³ युद्धय ऐन्मां उँडीन्मां हैरगीन्मां मन्बराघले ऐन्मां यूधिन्मां हे कायाउ उे रिंडीन्मां गगमीन्मां एिदुं यूधिन्मां एिउ रिगले उँडीरहाउ कापट्टे काप हूँ ह्य नैग मिंय रगनगे ऐरी उँडीन्मां हैरगीन्मां हे कायिन्मां उँहगे । मन्बराघले ऐन्मां यूधिन्मां एी एिउ मलाघानग युष उल्टेरी के रल उे काउउ ऐरी, यडेउ एिदुं यूधिन्मां ऐन्मां मन्बराउं कायिन्मां मल रि ऐकुं एिउ घण्ट यँट उाउडी मदल उे मरहे मल ।